

**TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE**

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 18. februar 2010 truffet vedtak i

Sak nr: 96/09 (arkivnr: 200900913-14)

Saken gjelder: Klage fra A på dommerfullmektig B ved X tingrett

Utvalgsmedlemmer: Eva Nygaard Ottesen (leder)
Randi Grøndalen
Frode Sulland
Halvor Kjølstad
Wenche Frøgn Sellæg

Offentlighet: Vedtaket er offentlig, jf. offentleglova § 3.

Vedtaket:

1. Klagen avvises i den utstrekning den gjelder misnøye med rettavgjørelse.
2. Det foreligger for øvrig ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor dommerfullmektig B.

Innledning:

Ved brev av 21. desember 2009 har A inngitt klage på dommerfullmektig B ved X tingrett. Klagen gjelder dommeratferd. Klagen er forelagt dommerfullmektig B som ved brev av 14. januar 2010 har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra prosessfullmektigene i saken, advokat C og advokat D. Sorenskriver E ved X tingrett er orientert om klagen. Klagen er supplert ved brev av 11. februar 2010.

Saksfremstilling:

Klagen gjelder dommerfullmektig B' ledelse av hovedforhandlingen i klagerens sak mot Y. Selve saken gjaldt krav om heving, subsidiært prisavslag på grunn av mangler, jf avhendingslovens regler. Begge parter var bistått av advokat. Hovedforhandlingen ble avholdt over to dager fra 30. september 2009 til 1. oktober 2009. I dommen ble Y frifunnet og klager idømt sakens omkostninger. Dommen ble ikke påanket.

Klager – A – har i hovedsak vist til følgende:

”Dommerfullmektigens oppførsel ved stadig å avbryte vår advokat og våre vitner, førte til en dårligere flyt når advokaten fra vår side la frem saken. Måten dommerfullmektig stilte spørsmålene på, ved å gjenta det samme spørsmålet flere ganger med en ulik ordlyd, ga signaler om at dommerfullmektig tvilte på sannferdigheten i de svarene som ble gitt. Om man sammenligner vitneutspørringen av vårt vitne (undertegnede), og motpartens vitne, selger F, var dommerfullmektigens spørsmålsstilling og generelle oppførsel svært ulik. Dommerfullmektig hadde gjennomgående en krass og skeptisk tone, med flere gjentakende spørsmål under vitneutspørringen av vårt vitne. I motsetning til utspørringen av vitne til motparten, hvor dommerfullmektig forholdt seg objektiv og lyttende, med kun noen få spørsmål uten gjentakelse av samme spørsmål.

Under begge dagene i Tingretten opptrådte dommerfullmektig både overlegent og arrogant. Det var en stemning i rettslokalet som ikke var god. Motparts advokat kommenterte for oss dommerfullmektigens oppførsel i pausen første dag.

Spørsmål ble ikke bare stilt med en bestemt tone, men med en krass, sarkastisk og kritisk undertone. Vi stiller oss undrende til at dommerfullmektig virkelig måtte stille så mange spørsmål i denne saken, det gikk ut over fremleggelsen av saken og sakens helhet som sådan”.

Klagerne anfører videre at dommerfullmektigen midtveis første dag uttalte at ” retten allerede hadde gjort seg opp en mening om saken”, og spurte gjentatte ganger om det ”virkelig var nødvendig å bruke to dager på gjennomgang av saken”. Klager er av den formening at to dager var nødvendig for at deres vitne (takstmannen) skulle ha tid til å uttale seg i vitneboksen, og var overrasket over at dommerfullmektigen prøvde å overbevise om at to dager var unødvendig. Dommerfullmektigen opptrådte slik at klagerne fikk følelsen av at de var til bryderi og sløste med dommerfullmektigens tid. Dette inntrykket ble forsterket ved at dommerfullmektigen kikket på klokken unormalt hyppig.

Det vises flere ganger i klagen til at dommerfullmektigen skal ha himlet med øynene og at han gjennom sitt kroppsspråk opptrådte krenkende.

Klagerne anfører at dommerfullmektigen tok over styringen under befaringen, og vinklet saken etter de forhold som han så på som viktigst. Dette skulle vise seg å være styrende for

hele saksgangen. Det hevdes at ”vi følte oss til tider overkjørt og fikk ikke fullført gjennomgangen av det vi så på som viktig bevismateriale på en helhetlig og grundig måte”.

Klagerne anfører at dommerfullmektigen sendte ut signaler om at klagerne hadde en svak sak, og at dette ble signalisert i forbindelse med dommerfullmektigens uttalelse etter befarings på dag én, om at retten så det slik at partene burde megle.

Det anføres videre at klagerne observerte en ”anspent stemning” mellom dommerfullmektigen og deres advokat i taxituren til befaringsen.

Avslutningsvis anføres i klagen:

Vi mener at dommerfullmektig i denne saken gikk utover hva som kan sees på som en administrators oppgave. Dommerfullmektigens oppførsel mot vår advokat og våre vitner, sammenlignet med oppførsel mot motpartens advokat og vitner, var etter vår mening svært ulik. Vi satt med en følelse gjennom hele rettssaken at dommerfullmektig hadde tatt motpartens parti. Noe som stadig ble forsterket gjennom dommerfullmektigens kroppsspråk, spørsmålsstilling og konkrete uttalelser, som beskrevet i dette brevet”.

I klagerens supplerende brev av 11. februar 2009 kommenteres advokat Ds svar til Tilsynsutvalget. Klagerne er uenig i prosessfullmektigens fremstilling, og hevder han har uttalt seg ulikt om dommerens atferd overfor henholdsvis klagerne og Tilsynsutvalget. De hevder også at advokaten hadde bedt dem sende inn klagen privat fordi ”det å klage på en dommer kunne være uheldig for en advokat i ettertid”.

Innklagede – dommerfullmektig B – har i hovedsak vist til følgende:

”Innledningsvis vil jeg beklage at klagerne har oppfattet min opptreden som overlegen og arrogant, at de har forstått mitt kroppsspråk som et uttrykk for en kritisk holdning til saksøkersidens fremstilling av saken, og at de har oppfattet prosessledelsen som ubalansert.

.....

Når det gjelder anførselene knyttet til mitt kroppsspråk, antar jeg at dette kan oppleves og tolkes ulikt fra person til person. Selv kjenner jeg meg ikke igjen i beskrivelsen i klagen om at jeg skal ha sukket oppgitt og himlet med øynene. Jeg skal likevel ikke utelukke at jeg ubevisst ved enkelte anledninger kan ha pustet ut på en måte som kan oppfattes som sukk. Påstanden om oppgitt himling med øynene, avviser jeg. Jeg kan nok både bevisst og ubevisst heve øyebryn i kommunikasjon med andre mennesker. Det kan bl.a. være et uttrykk for at jeg tenker over, forstår, eller er skeptisk til det som sies. Jeg kan ikke huske at jeg i denne saken hevet øyebryn som et uttrykk for skepsis til noe av det som ble fremført.

....

Klager skriver videre at jeg allerede før midtveis første dag skal ha sagt at retten allerede hadde gjort seg opp en mening om saken, og spurt gjentatte ganger om det virkelig var nødvendig å bruke to dager på gjennomføring av saken. Dette har jeg ikke noen klar erindring om. Det er mulig at jeg etter innledningsforedragene - med bl.a. gjennomgang av diverse fagkyndige rapporter - sa at retten begynte å få et inntrykk av saken. I forhold til den fremdriftsplanen som var presentert, kan jeg da ha stilt spørsmål ved om saken kunne avvikles på en dag. Noe stort nummer ble det uansett ikke gjort av dette. Jeg kan ikke erindre at jeg prøvde å overbevise noen om at saken burde avvikles på en dag. Det viste seg for øvrig at det ikke ville vært mulig å gjennomføre hovedforhandlingen på en forsvarlig måte på en dag. Klokker ble 16:30 før befaringsen var ferdig, og prosedyrer måtte derfor uansett tas neste dag. Det jeg

husker at jeg tok opp mht fremdrift, var om det var nødvendig at saksøkers sakkyndige også måtte for å forklare seg i retten neste dag. Grunnen til at jeg tok opp dette var at deres rapporter var gjennomgått innledningsvis, og at både saksøkers og saksøktes sakkyndige skulle delta på befaringen. De ville da få anledning til å redegjøre for samtlige forhold som det var reklamert på. Saksøker ønsket likevel at deres sakkyndige skulle møte i retten for å utdype sine forklaringer, hvilket jeg uten videre godtok.

Klager har videre anført at jeg skal ha tittet på klokka unormalt hyppig. Jeg antar dette referer til befaringen. Selv kan jeg ikke huske at jeg tittet spesielt ofte på klokka. Jeg følger med på tiden under rettsmøter og det stemmer sikkert at jeg så på klokka under befaringen. Kanskje så jeg også på klokken flere ganger mot slutten av dagen, fordi min kone skulle hente barna i barnehagen og plukke meg opp etter befaringen. (Henting i barnhagen må skje senest kl 16:45.) Uansett opplevde ikke jeg noe tidspress under befaringen, eller hovedforhandlingen for øvrig. Jeg beklager at saksøker sitter igjen med en opplevelse av at jeg mente de sløste med min tid. Det mente jeg ikke.

Klager har videre kritisert min oppfordring til partene under avslutningen av dag 1, om å prøve å løse saken i minnelighet. Jeg vil understreke at denne oppfordringen var rettet til begge parter og at jeg påpekte at det var en prosessrisiko for begge parter. Jeg mener jeg så vekselvis på begge parter da oppfordringen ble gitt. Jeg kan ikke huske at jeg så noen av dem spesielt dypt i øynene, eller at jeg så den ene parten dypere inn i øynene enn den andre.

For øvrig er det ukjent for meg hvordan forlikforhandlingene forløp, og hvilken avstand det var mellom partene. Jeg vil anta at de synspunkter saksøkte måtte ha fremmet under forhandlingene var et resultat av deres saksvurdering og forhandlingstaktikk. Etter mitt syn må partene bære ansvaret for at forlik ikke kom i stand.

Klager har videre påpekt at jeg - som advokat - har møtt hans advokat tidligere. Det stemmer. Jeg har møtt advokat D i en sammenheng tidligere. Vi representerte motparter i en tingsrettslig sak. I den forbindelse ble det så vidt jeg husker kommunisert per brev og telefon mellom oss, i tillegg til at det ble avholdt ett møte. Saken var ikke avsluttet da jeg begynte å jobbe som dommerfullmektig i Z tingrett i november 2008 og saken ble overlatt til en annen advokat (min far og kollega G). Status i saken var derfor et naturlig konversasjonstema i taxien fra retten til befaringen. Denne tidligere kontakten mellom meg og advokat D gjorde meg ikke inhabil i inneværende sak.

Jeg stiller meg uforstående til klagers påstand om at det var en ansent stemning mellom meg og advokat D, og at forholdet mellom oss var "vel nært".

I sitt sammendrag kritiserer klager meg for blant annet stadige avbrytelser, og en både kritisk, krass, skeptisk og sarkastisk undertone i spørsmålene som ble stilt. Etter mitt syn avbrøt jeg ikke mer, eller stilte flere spørsmål enn det som var nødvendig for sakens opplysning. At spørsmålene på enkelte punkter kan ha blitt oppfattet som kritiske, forstår jeg. Dette var imidlertid ikke utslag av manglende nøytralitet hos meg, men et resultat av det som fremkom, ble gjort gjeldende og forklart under sakens gang. At spørsmålene skal ha blitt stilt med en krass og sarkastisk undertone, kjenner jeg meg ikke igjen i.

Klager skriver videre i sitt sammendrag at det var en stemning i rettslokalet som ikke var god. Denne oppsummeringen kan jeg forstå ut ifra den beskrivelse klager har gitt av min opptreden. Jeg mener imidlertid at klager har tolket og beskrevet meg og mitt engasjement feil, og at forhandlingene forløp på en tilstrekkelig balansert, tillitvekkende og respektfull måte. Personlig oppfattet jeg heller ikke stemningen i retten som dårlig eller uvanlig ansent. Jeg stiller spørsmål ved om klagers oppfatning av min opptreden og prosessledelse ville vært den samme dersom domsresultat hadde blitt et annet".

Prosessfullmektig– advokat D – har uttalt følgende:

”Jeg fikk også et inntrykk av at administrator svært tidlig i prosessen hadde gjort seg opp en mening om saken.

Administrator gikk også langt i å signalisere sitt syn på saken ved avslutningen av første dag og oppfordret partene til å snakke sammen med tanke på et forlik.

Det at administrator ofte avbrøt undertegnede i innledningsforedraget oppfattet jeg derimot ikke som negativt, men mer som et uttrykk for at administrator ønsket å få klarlagt saken.

Det var ikke mitt inntrykk at tidligere sak som undertegnede hadde med administrator som motpart påvirket administrators oppførsel i herværende sak.

Utover dette finner jeg ikke grunn til å kommentere klagen ytterligere”.

Prosessfullmektig– advokat C – har uttalt følgende:

”Undertegnede deler ikke klagers synspunkter i denne saken og ønsker i den forbindelse å rette noen korte bemerkninger til noen av enkelthendelsene klager referer til.

Innledningsvis vil jeg nevne at jeg ikke fikk inntrykk av dommerfullmektig B som overlegen og arrogant som anført fra klager.

Hva gjelder klagers uttalelse om at undertegnede under sakens gang bemerket at ”dette var en unormalt aktiv dommer” så skal det understrekes at dette var ment med en positiv undertone og at jeg synes det er uheldig at det forsøkes fremstilt på en negativ måte. Dette fordi jeg personlig synes det er betryggende for sakens behandling ved domstolen at dommeren inntar en aktiv rolle med spørsmålsstillinger underveis, da dette gir en følelse av at dommeren får med seg det budskapet man forsøker å formidle.

Klager viser videre til en konkret hendelse hvor dommerfullmektig B skal ha sett på undertegnede under partsavhøret og humret og himlet med øynene. Jeg kan ikke erindre at dette skjedde.

Heller ikke under taxituren som det vises til i klagers brev kan undertegnede erindre en ansent stemning mellom klagers prosessfullmektig og dommerfullmektig B.

Undertegnede vil i stedet beskrive stemningen som lett og samtalen var nesten uten unntak kun mellom klagers prosessfullmektig og dommerfullmektig B.

Avslutningsvis vil jeg bemerke at dommerfullmektig B inntok en mer aktiv rolle enn mange andre dommere/dommerfullmektiger jeg har sett i retten, men jeg oppfatter dette som positivt og betryggende for sakens behandling. Etter undertegnedes oppfatning viste dommerfullmektig stor faglig forståelse, han var meget oppmerksom, samt at spørsmålsstillingene viste at han fikk med seg relevante detaljer i saken”.

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Slik saken er opplyst, finner utvalget det åpenbart unødvendig å høre partenes muntlige forklaringer, jf. domstolloven § 238 andre ledd, andre setning. Ingen av partene har bedt om dette.

Generelt bemerkes at Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf. domstolloven § 236 første ledd.

Klagen oppfattes å gjelde dommerens prosessledelse. Feil ved prosessledelsen kan som utgangspunkt brukes som grunnlag for anke over saksbehandlingsfeil. Klagerens anførsler om at dommeren ledet befaringen og vinklet saken etter de forholdene som han anså som viktigst, underforstått; på en slik måte at viktige opplysninger av betydning for saken ikke kom frem, vil kunne prøves ved anke. Disse anførselene faller derfor utenfor det Tilsynsutvalget har myndighet til å vurdere, jf. domstoloven § 236 fjerde ledd. Under henvisning til disse begrensningene i Tilsynsutvalgets myndighet, avvises den del av klagen som gjelder misnøye med den aktuelle rettsavgjørelsen og den saksbehandling som ligger til grunn for avgjørelsen.

Det fremgår av lovforarbeidene jf. NOU 1999: 19 side 325 flg, særlig side 326 første spalte at Tilsynsutvalget forutsettes å kunne behandle ”uhøvisk eller utilbørlig” atferd fra dommerens side. Det uttales blant annet at:

”Dette innebærer bl.a. at grov, ubehøvlet opptreden fra en dommers side i et rettsmøte vil kunne gjøres til gjenstand for disiplinær forfølgning. Det samme må gjelde (andre) utslag av slett møteledelse...”

I tråd med uttalelsene i forarbeidene kan Tilsynsutvalget vurdere klagerens anførsler som går på dommeratferd, så som dommerens partiskhet, overlegenhet og arroganse, hyppige avbrytelser med spørsmål hvor spørsmålene ble stilt i en krass, sarkastisk og kritisk undertone, hans kroppsspråk, og tilkjennegivelse av stillingtagen til saken på et tidlig tidspunkt og i forbindelse med oppfordring til forlikforhandlinger.

En dommer skal utføre sin dommergjerning upartisk og på en måte som inngir alminnelig tillit og respekt. I kravet til upartiskhet ligger at både parter, prosessfullmektiger og øvrige aktører har krav på tilbørlig respekt, og at dommeren skal være objektiv og nøytral i sin fremtreden, spørsmålsstilling og behandling av aktører og parter. Det er beklagelig at klagerne sitter igjen med et inntrykk av at dommerfullmektig B var partisk og opptrådte med overlegenhet og arroganse. Dommerfullmektig B har også selv beklaget dette i sin uttalelse til utvalget.

Tilsynsutvalget kan imidlertid ikke se at disse oppfatningene om kroppsspråk, avbrytelser og undertone i spørsmålsstilling deles av noen av de andre aktørene i rettssaken som har uttalt seg. Klagerens påstander på dette punkt får ingen støtte i de innkomne uttalelsene. Utvalget må her forholde seg til det klagerens prosessfullmektig har uttalt til utvalget, selv om klagerne hevder han muntlig uttrykte seg annerledes overfor dem. Utvalget kan heller ikke se at det foreligger andre forhold som støtter klagerens anførsler på dette punkt.

Tilsynsutvalget vil bemerke at en dommer har både rett og plikt til å forsøke å få partene til å inngå forlik, dersom han mener at tvisten ligger til rette for det, jf. tvisteloven § 8-2. En dommer skal imidlertid verken utsette partene for press til å innlede forlikforhandlinger, eller til i neste omgang å inngå et eventuelt forlik. En forliksinngåelse må fra partenes side være et resultat av et informert og veloverveid valg, hvor inngåelsen av et forlik har blitt vurdert totalt sett å innebære en bedre løsning enn en ordinær domstolsbehandling. En dommer må kunne fremholde fordelene ved forliksløsning, blant annet prosessrisiko, omkostningshensyn og tidsaspekt. Dommeren må imidlertid være oppmerksom på at fremstillingen av fordelene ved en forliksløsning må presenteres på en balansert måte, og ikke i en form som innebærer at det legges et utilbørlig press på partene i forhold til en forliksinngåelse.

Når det gjelder dommerens adgang til å tilkjenne sitt syn på sakens realitet i forbindelse med forsøkene på å få til et forlik, er det avgjørende at han ikke gjør det på en måte som er egnet til å svekke partenes tillit til rettens upartiskhet, jf. Ot. prp. nr. 51 (2004-2005) side 115-116. Innenfor denne rammen må han likevel kunne komme med råd og synspunkter, men bare i begrenset grad foreslå konkrete løsninger.

Klagers påstand om at dommerfullmektigen allerede hadde gjort seg opp en mening om saken første dag, får støtte fra klagers prosessfullmektig. Også klagers anførsel om at dommerfullmektigen gikk langt i å signalisere sitt syn på saken, forut for oppfordring til partene om å snakke sammen med tanke på et forlik, støttes av deres prosessfullmektig. Innklagede viser til han muligens kan ha uttrykt at han ”begynte å få et inntrykk av saken”, men erindrer ikke klart hva som ble sagt. Innklagede viser videre til at han ved oppfordring til forliksforhandlinger understreket at denne oppfordringen var rettet til begge parter, og at han påpekte at det var en prosessrisiko for begge parter. Han mener at han så vekselvis på begge parter da oppfordringen ble gitt.

Utvalget finner ut fra dette at det ikke er tilstrekkelig grunnlag for å fastslå at dommerfullmektig B gikk for langt i å signalisere stillingtagen til utfall av saken og herunder ikke opptrådte med den nødvendige nøytralitet under forhandlingene. Det fremkommer ikke at det ble avgitt uttalelser fra dommeren som kan ha gitt føringer for hva den enkelte part ville tilby i en forliksforhandling, eller at partene på dette grunnlag følte et forlikspress.

Tilsynsutvalget for dommere finner det ikke godtgjort at dommerfullmektig B under rettsmøtet opptrådte på en slik måte at det utgjør et brudd på god dommerskikk. Dermed er det ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak overfor dommerfullmektig B.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

1. Klagen avvises i den utstrekning den gjelder misnøye med rettsavgjørelse.
2. Det foreligger for øvrig ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor dommerfullmektig B.